

Objicies 7.º Scientia, quæ est causa rerum, debet esse libera. Atqui sola scientia visionis libera est. Ergo...

Respondeo, *dist.* Major. Debet esse libera in essendo, *neg.*; in operando, *conc.*

Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq. Licet enim scientia simplicis intelligentiæ sit entitative necessaria, sed in operando libera est; non quidem ratione sui, verum etiam decreti divini, sine cujus determinatione non potest illa effectum causare.

Objicies 8.º Licet formalitas visionis, ut visio est, et formalitas causalitatis diversæ sint ex genere suo, et separatim aliquando inveniuntur, sicut Deus videt se, et non causat, et nos videmus multa, quæ visione nostra non causantur; nihilominus visio divina creaturarum utramque debet habere formalitatem, alteram in altera fundatam, quatenus respicit res creatas ut existentes *ex vi talis scientiæ*, ac proinde non per existentiam præsuppositam, sed a se derivatam. In quo nulla ostendi potest repugnantia. Nam sic etiam «generatio, qua Pater Æternus generat Filium, est visio illius intuitiva, et tamen respicit illum ut procedentem a se, quia essentialiter est visio generativa.» Sic ergo «visio creaturarum est visio creativa, quia efficax est suo dicto et imperio producere et dare existentiam». *Ipsæ enim dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt* (Ps. 148). Et sufficit ad hoc, ut aliqua cognitio sit intuitio, quod in eadem duratione et instanti, quo terminatur, sit res illi cœexistens, licet secundum aliquam prioritatem naturæ et causalitatis cognitio antecedit objectum» (1).

Respondeo, *nego* assertum et ejus probationem, ut patet ex præmissis superius probationibus.

Ad exemplum adductum ab adversario respondeo non esse rectum modum argumentandi eum, qui res faciliores implicat, et obscurat per mysteria Fidei. Si enim Theologi «mirum in modum laborant in explicando, quomodo possit Verbum ex scientia intuitiva sui ipsius produci, et solum propter altitudinem mysterii, et quia productio illa ineffabilis

(1) Ita Joannes a S. Thoma, *Curs. theolog.*, tom. 1, disp. 18, art. 3, in respons. ad *Secundo arguitur*.

est, credendo magis, quam intelligendo, illam admittunt: quomodo credibile est per scientiam visionis, per quam rem sibi præsentem intuetur, Deum facere illam sibi præsentem, ut eam intueatur? Vel quid est, quod nos in has angustias cogat, cum sit in Deo alia scientia, per quam intelligimus rem fieri, et deinde sic factam, per scientiam visionis videre? (1).

Et simili modo respondetur ad aliud exemplum, quod initio articuli hujus retulimus ex Gonetio ad sententiam adversariorum illustrandam, ex his quæ in *Psychologia* docuimus circa productionem Verbi.

ARTICULUS V

An et qualenam sit quasi formale principium divinæ scientiæ.

28. Quoniam cognitio in nobis peragitur ex concursu potentie cognoscitivæ atque objecti (2), quod sive per se ipsum immediate, sive plerumque media specie informat, ac determinat potentiam ad actum cognitionis; ad melius declarandam naturam divinæ scientiæ necesse est inquirere, an Deus quoque utatur specie aliqua et quasi principio formali, quo fecundetur, ut sic dicam, ad diversa intelligenda objecta. Et quamquam non desint, qui contendant, Deum ratione infiniti sui luminis intellectivi non egere specie aut concursu objectivo ullius generis; nihilominus communissime contrarium ex eo tenetur, quod species in creato intellectu non requiritur præcise, ut augeat ipsam virtutem intellectivam in ratione principii cognoscitivi, sed ut suppleat concursum objecti necessarium, ut cognitio dari queat secundum illud proloquium: *Ex objecto et potentia paritur notitia*. Unde quamquam Deus sit infinitum lumen intellectivum, adhuc locus est dubitandi, utrum præter suam infinitam vim

Status
questionis
declaratur.

(1) Suarez, *Proleg.* 2, tract. de *Grat.*, cap. 10, num. 23.

(2) Vide *Psycholog.* vol. 2.um, num. 91 seqq., pag. 328 seqq. Cf. loca, ubi pro singulari potentis cognoscitivis tractatur necessitas specierum.

intelligendi egeat etiam concursu aliquo objetivo, quod se habeat, ut dici solet, instar principii formalis vel motivi cognitionis.

magisque
definitur.

Potest tamen, opinor, in asserendo vel negando principio formali divinæ cognitionis, his fieri duntaxat de verbo, quæ diligenter vitanda est. Potest enim principium formale cognitionis accipi vel in sensu proprio et positive vel in sensu minus proprio ac negative. In sensu proprio ac positive accipitur principium formale, si intelligatur aliquid, quod vel physice causet intellectionem in Deo, vel etiam quod concipi queat quasi aliquid essentiam et intellectum divinum fecundans ad elicendam intellectionem. Qui in hoc sensu principium formale acciperet in Deo, sicut omnes accipiunt in creatis, cum sermo est de specie impressa, sive sensibili sive intelligibili, perperam sentiret: quapropter nullum ejusmodi principium asserendum est Deo non solum realiter, verum ne ratione quidem distinctum. Quia qui Deo asserit positivam perfectionem etiam ratione distinctam, quæ respectu essentiae divinæ se habeat instar speciei fecundantis illam, reapse imperfectionem Deo attribuit, concipiendo illum ut ex sese nondum determinatum, sed superaddita egentem determinatione ad intelligendum. Præterea illa perfectio se haberet, vel concipienda foret quasi principium efficiens intellectionis. Atqui nihil potest esse vere nec concipi tamquam principium efficiens intellectionem absolutam et communem Dei, utpote quæ est ipsa ejus essentia.

In sensu minus proprio et negative accipi potest principium formale in Deo, quatenus hoc nomine intelligatur perfecta sufficientia intelligendi quidquid est intelligibile, ita ut in divina substantia eminentissime cumulatissimeque adsit totum illud, quod requiri potest ad perfectissimum actum intellectionis, sive ex parte luminis intellectualis, sive ex parte objectivi concursus. Si nihil aliud significetur nomine principii formalis, cum de divina cognitione prædicatur; quamvis appellatio non sit propria, non apparet ratio, cur negandum illud sit, cum potissimum asseratur a tot tantisque antiquitatis scriptoribus, qui rem certissimam appellatione illa declaratam voluerunt. Non enim minus in Deo, quam in creaturis, necesse est agnoscere

plenam rationem sufficientem intellectionis: adjumentum vero extrinsecum, nimirum ex objecto accedens in creatis ad ejusmodi rationem sufficientem complendam, nullum potest dari in Deo, quia totam sufficientiæ plenitudinem habet in sua essentia, in qua proinde una reperitur infinite perfectius et absque ulla imperfectione, quidquid in ordine ad intellectionem necessarium fingi potest, ac præstare in creatis solet sive virtus intellectus sive objectum cum suo concursu, ita ut sicut essentia Dei est ipsa virtus intelligendi, ita ex se sit plena sufficientia intelligendi, quin debeat aliunde vel objectivum complementum accipere. Simili modo Deus dicitur, ei est verissime ens a se, negative, modo superius explicato, non quia ipse sibi tribuat esse, verum quia ipse sibi est perfectissima sufficientia essendi, nec potest aliunde esse accipere. Ut doctrina hæc probetur, sit

29. PROPOSITIO 1.^a Non datur in Deo propria species intelligibilis, quæ per modum actus primi suppleat vicem et concursum objecti ad intellectionem; sed ipsa divina essentia se habet loco speciei intelligibilis, quatenus ex se ipsa determinata est ad actu representandum quidquid cognoscibile est.

Prob. 1.º *Species enim intelligibilis principium formale est intellectualis operationis... Divina autem operatio intellectualis est ejusdem essentia... Esset igitur aliquid aliud divinæ essentiae principium et causa, si alia intelligibili specie, quam sua essentia, intellectus divinus intelligeret: quod supra ostensis repugnat (1).*

Prob. 2.º *Per speciem intelligibilem fit intellectus intelligens actu, sicut per speciem sensibilem sensus est actu sentiens. Comparatur igitur species intelligibilis ad intellectum, sicut actus ad potentiam. Si igitur intellectus divinus aliqua alia specie intelligibili intelligeret quam se ipso, esset in potentia respectu alicujus: quod esse non potest, ut supra ostensum est (cap. 16 et 17) (2).*

Non datur
in Deo
propria species
intelligibilis,
quæ per modum
actus primi
suppleat vicem
et concursum
objectivum ad
intellectionem;
sed ipsa divina
essentia se ha-
bet loco speciei
intelligibilis,
quatenus ex se
ipsa determinata
est ad actu
representan-
dum quidquid
cognoscibile est.

(1) S. Thom. lib. 1, *Contr. Gent.*, cap. 46.

(2) Id. *ibid.* Cfr. *Comp. Theolog.*, cap. 30 et 1. p., quæst. 14, art. 2.

Prob. 3.º *Species intelligibilis in intellectu præter essentiam ejus existens, esse accidentale habet, ratione cujus scientia nostra inter accidentia computatur. In Deo autem non potest esse ullum accidens (1).*

Prob. 4.º In tantum egeret Deus intelligibili specie ac determinatione aliunde adveniente, in quantum non haberet in sua essentia totam actualitatem in quacumque linea perfectionis. Atqui certissime habet in se ipsa et ex se ipsa totam actualitatem possibilem, cum sit actus purus, fons et principium omnis entitatis ac virtutis. Ergo Deus ratione suæ essentiae habet in se, non solum quidquid per modum virtutis et efficacitatis intellectivæ concipitur, sed etiam quidquid objectivi juvenis intellectui creato advenit ex speciebus intelligibilibus. Et sic quemadmodum Deus ex sua essentia est perfectissime *intellectivus*, ita etiam *ex sua essentia* fiunt eidem omnia *intelligibilia* (2).

Apposite Aquinas. *Est... proprium objectum intellectus ens intelligibile, quod quidem comprehendit omnes differentias et species entis possibles: quidquid enim esse potest, intelligi potest. Quum autem omnis cognitio fiat per modum similitudinis, non potest totaliter suum objectum intellectus cognoscere, nisi habeat in se similitudinem totius entis et omnium differentiarum ejus. Talis autem similitudo totius entis esse non potest nisi natura infinita, quæ non determinatur ad aliquam speciem vel genus entis, sed est universale principium et virtus activa totius entis, qualis est sola natura divina, ut ostensum est (lib. 1, cap. 25 et 43). Omnis autem alia natura, cum sit terminata ad aliquod genus et speciem entis, non potest esse universalis similitudo totius entis. Relinquitur ergo, quod solus Deus per suam essentiam omnia cognoscat.... (3).*

Sic ergo divina essentia quodammodo se habet instar speciei intelligibilis vel principii formalis pro scientia et intellectione non in sensu proprio, quia hæc nec distinguitur ab illa, nec procedit ab ea, nec proinde potest ad eamdem

(1) S. Thom. *Contr. Gent.*, loc. cit.

(2) Fusede his P. Didacus R. de Montoya, *De scient. Dei*, disp. 4.

(3) S. Thomas, 2.º *Contr. Gent.* cap. 98, *Hoc autem sic manifestum....*

comparari, sicut ad suum principium, sed quia essentia Dei est per se ipsam plenissime sufficiens ad representanda omnia, quin debeat per ullam speciem aut extraneum complementum actuari, vel determinari ad quidpiam intelligendum. Disputari autem solet, utrum sola essentia, an vero etiam attributa divina se habeant instar speciei ad cognitionem peraugendam. Thomistæ communiter et Cornejo ac Salmanticensis alique cum Illustrissimo Petro Godoy (1) et multi ex nostris cum Suarez (2), Vazquez (3) stant pro sola essentia; Albelda autem, Molina et Ruiz de Montoya (4) pro essentia cum attributis. Quam controversiam non magni esse momenti crediderunt, supposita perfectissima identitate attributorum cum essentia divinæ.

Ea tamen hic occurrit haud sane levis difficultas. Deus enim et se et reliqua omnia cognoscere debet. Ergo una ejus essentia foret ratio et quasi formale principium ad diversissima cognoscenda. Atqui hoc arduum captu est, ne dicam impossibile. Nam sicut una eademque perfectio non potest esse similis diversis, quatenus diversa sunt; ita etiam una eademque ratio intelligibilis videtur esse non posse similitudo intentionalis apta ad cognoscenda diversa prout talia seu secundum proprias ac distinctas formas. Dicendum ergo erit divinam essentiam non posse esse rationem cognoscendi alia nisi secundum communissimos eorum gradus perfectionis, secundum quos inter se conveniunt: quamobrem scripsit Commentator (5), Deum non habere cognitionem de rebus aliis, nisi in quantum sunt entia (6). Verum et hoc ipsum ex eo statim apparet absurdissimum esse, quia tunc cognitio divina esset confusa et universalis, non vero distincta et propria, rem quamlibet secundum peculiaria lineamenta representans. Ergo vel negandum est, divinam essentiam esse

Utrum sola essentia, an vero etiam attributa Dei se habeant instar speciei ad cognitionem peraugendam.

Difficultas adversus stabilitatem doctrinam.

Opinio Averrois, Deo tribuentis solam universalem notitiam rerum aliarum

(1) *De Deo*, quest. 16.

(2) *De Deo et attrib. divin.* lib. 3, cap. 1 et 2.

(3) In 1.^{am} part., disp. 142.

(4) Apud P. Joann. Marin. *Theolog. specul. et moral.*, tom. 1,

tract. 1, disp. 3, sect. 4, num. 24.

(5) Lib. 2.º *Metaphysicor.*, text. 51.

(6) Apud S. Thom. 1.º dist. 35, quest. 1, art. 3.

rationem intelligibilem et quasi formale principium ad omnia intelligenda, ideoque indigere propriis rerum quarumlibet speciebus, vel asserenda confusa duntaxat et communis illarum cognitio (1). Nodum hunc solvere aliquo modo intendit sequens

30. PROPOSITIO 2.^a Licet Deus per essentiam suam sine ulla alia specie intelligat omnia, nihilominus scientia ejus distinctissima est.

Licet Deus
per suam
essentiam
intelligat
omnia,
scientia tamen
ejus
distinctissima
est.

Prob. 1.º In primis etiamsi a nobis nullo modo capi posset, quomodo duo hæc simul stare possint, demonstratur a priori, quod ita se necessario res habeat. Nam cognitio confusa et solum in communi rem representans imperfecta est. Atqui cognitio divina, utpote cognitio entis perfectissimi, identificata cum ipsa essentia infinita, perfectissima sit, oportet. Ergo repugnat cognitionem Dei esse confusam, et non distinctissimam et propriam (2).

Prob. 2.º Præterea objecta omnia cognoscibilia sunt vel ipse Deus vel alia entia. Jam se ipsum, utique distincte cognoscere poterit per suam essentiam. At etiam alia a se necessario cognoscere debet distinctissime. Nam omnis artifex cognoscit proprie ac distincte opus suum. Atqui omnia entia præter Deum aut sunt creata, aut certe creabilia, ab ipso supremo artifice. Ergo...

Prob. 3.º Proprium opus Dei est efficere et ordinare omnia in fines suos. Cum enim ea, quæ agunt ex necessitate nature, naturaliter tendant in finem aliquem, oportet, quod ab aliquo cognoscente ordinentur in finem illum. Hoc autem est impossibile, nisi ille cognoscens cognoscat rem, illam et operationem ejus, et ad quod ordinatur. Sicut faber non posset facere securim, nisi cognoscat actum incisionis et ea, quæ incidenda sunt, ut materiam convenientem inveniat, et formam imprimat. Et ita oportet, quod Deus cognoscat ea, quæ ad

(1) Vide S. Thom. 1.º *Contr. Gent.*, cap. 54 initio; 1.º p.^o quæst. 14, art. 6 in argumentis seu objectionibus; et *de verit.*, quæst. 2, art. 4 in argumentis.

(2) Vide S. Thom., 1.º p., quæst. 14, art. 6 in corp.

ipsum ordinantur, quia sicut esse ab ipso habent, ita et ordinem naturalem in finem (1).

Prob. 4.º Quoniam essentia divina infinita est, continet in se eminentius totam perfectionem quarumcumque specierum intelligibilium quorumlibet objectorum in tota latitudine entis, ut intellectus divinus per suam essentiam habeat totam actionem, quæ ex quibuscumque speciebus advenire fingatur. Atqui si intellectus aliquis supponeretur instructus speciebus intelligibilibus quorumlibet objectorum, illa perfectissime distincteque intelligeret. Ergo Deus per solam essentiam suam distinctissime omnia cognoscit (2).

Vel aliter, si vis: essentia Dei comparatur ad omnes rerum essentias, non sicut commune ad propria, sed sicut actus perfectus ad imperfectos in illo contentos. Atqui species, quæ sit similitudo et representatio actus perfecti, sufficit ad distincte representandos actus imperfectos in perfecto contentos. Sicut v. g. species ac similitudo hominis ad representandum animal, vivens, etc. Ergo (3).

(1) S. Thom. 1.º dist. 35, quæst. 1, art. 2 in corp. Cfr. *ibid.* art. 3.

(2) Cfr. apud S. Thom. 1.º dist. 35, art. 1 in corp., exemplum hominis habentis habitum unum Grammaticæ, Geometriæ et Philosophiæ, qui uno illo habitu sciret tantumdem, quantum tres homines, qui singulos habitus earundem scientiarum possiderent.

(3) Hæc ratio sic præclare evolvitur ab Angelico Doctore: *Quidam volentes ostendere, quod Deus per unum cognoscit multa, utuntur quibusdam exemplis; ut puta, quod si centrum cognosceret seipsum, cognosceret omnes lineas progredientes a centro, vel lux, si cognosceret se ipsam, cognosceret omnes colores. Sed hæc exempla, licet quantum ad aliquid similia sint, scilicet quantum ad universalem causalitatem, tamen deficient quantum ad hoc, quod multitudo et diversitas non causantur ab illo uno principio universali quantum ad id, quod principium distinctionis est, sed solum quantum ad id, in quo communicant. Non enim diversa coloratio causatur ex luce solum, sed ex diversa dispositione diaphani recipientis; et similiter diversitas linearum ex diverso situ. Et inde est, quod hujusmodi diversitas et multitudo non potest cognosci in suo principio secundum propriam cognitionem, sed solum in communi. Sed in Deo non sic est; supra enim ostensum est, quod quicquid perfectionis est in quacumque creatura, lotum præexistit, et continetur in Deo secundum modum excellentem. Non solum autem id, in quo creaturae communicant, scilicet ipsum esse, ad perfectionem pertinet, sed etiam ea, per quæ creaturae ad invicem distinguuntur, sicut*

SOLVUNTUR DIFFICULTATES

31. Objicies 1.º «Per medium universale non potest haberi propria cognitio de aliquo particulari, sicut per animal non potest haberi propria cognitio de homine. Sed essentia divina est medium maxime universale, quia communiter se habet ad omnia cognoscenda. Ergo Deus per essentiam non potest habere propriam cognitionem de creaturis» (1).

Respondeo, *dist.* Major: per medium universale, quod sit quasi forma universalis ac ulterius determinabilis, *conc.*; quod sit quasi causa universalis et actus perfectus, *nego.*

Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq. Nam *essentia divina non est universale medium quasi universalis forma, sed quasi*

Essentia divina
est universale

vivere et intelligere, et hujusmodi, quibus viventia a non viventibus, et intelligentia a non intelligentibus distinguuntur. Et omnis forma, per quam qualibet res in propria specie constituitur, perfectio quedam est. Et sic omnia in Deo præexistunt, non solum quantum ad id, quod commune est omnibus, sed etiam quantum ad ea, secundum quæ res distinguuntur.

Et sic, cum Deus in se omnes perfectiones contineat, comparatur Dei essentia ad omnes rerum essentias, non sicut commune ad propria, ut unitas ad numeros, vel centrum ad lineas, sed sicut perfectus actus ad imperfectos; ut si dicerem, homo ad animal, vel senarius, qui est numerus perfectus, ad imperfectos sub ipso contentos. Manifestum est autem, quod per actum perfectum cognosci possunt actus imperfecti non solum in communi, sed etiam propria cognitione; sicut qui cognoscit hominem, cognoscit animal propria cognitione, et qui cognoscit senarium, cognoscit trinarium propria cognitione. Sic igitur cum essentia Dei habeat in se quidquid perfectionis habet essentia cuiuscumque rei alterius, et adhuc amplius, Deus in se ipso potest omnia propria cognitione cognoscere. Propria enim natura uniuscujusque consistit, secundum quod per aliquem modum divinam perfectionem participat. Non autem Deus perfecte seipsum cognosceret, nisi cognosceret quomocumque participabilis est ab aliis sua perfectio; nec etiam ipsam naturam essendi perfecte sciret, nisi cognosceret omnes modos essendi. Unde manifestum est, quod Deus cognoscit omnes res propria cognitione, secundum quod ab aliis distinguuntur. 1 p., quest. 14, art. 6. Cf. de veritate, quest. 2, art. 4, ad 7.um, ubi et alio modo res explicatur.

(1) Apud S. Thom. de verit., quest. 2, art. 4, arg. 7.

universalis causa. Alio autem modo se habet ad faciendam cognitionem rerum causa universalis, et forma universalis: in forma enim universali est effectus in potentia quasi materiali; sicut differentia sunt in genere secundum proportionem, qua formæ sunt in materia, ut Porphyrius dicit: sed effectus sunt in causa in potentia activa, sicut domus est in mente artificis ut in potentia activa, et quia unumquodque cognoscitur secundum quod est in actu, et non secundum quod est in potentia. Ideo hoc quod differentia specificantes genus sunt in genere in potentia, non sufficit ad hoc, quod per formam generis habeatur propria cognitio de specie; sed ex hoc quod propria alicujus rei sunt in aliqua causa activa, sufficit ut per causam illam habeatur cognitio de illa re: unde per ligna et lapides non cognoscitur domus, sicut cognoscitur per formam suam, quæ est in artifice. Et quia in Deo sunt propriae cognitiones uniuscujusque sicut in causa activa; ideo, quomvis sit universale medium, potest propriam cognitionem facere de unaquaque re (1).

medium cognoscendi non in-
stat formæ uni-
versalis, sed
instat causæ
universalis.

Objicies 2.º Una eademque forma nequit esse similitudo et propria ratio plurium ac diversorum, secundum quod diversa sunt. Ergo essentia divina nequit comparari tamquam species et principium formale pro distincta et propria representatione.

Respondeo, *dist.* Major. Una eademque forma nequit esse similitudo plurium ac diversorum, per modum adæquationis, ita ut totaliter seu ad plenum exprimat ab illis, *conc.*; si non totaliter, sed diversimode atque inæqualiter et per modum deficientissimæ imitationis, *nego.* Rem egregie declarat S. Thomas: *Deus cognoscit omnia uno, quod est ratio plurium, scilicet essentia sua, quæ est similitudo rerum omnium. Et quia essentia sua est propria ratio uniuscujusque rei, ideo de unoquoque propriam cognitionem habet. Qualiter autem unum possit esse multorum ratio propria et communis, sic considerari potest. Essentia enim divina secundum hoc est ratio alicujus rei, secundum quod res divinam essentiam imitatur. Nulla autem res imitatur divinam essentiam ad plenum, sic enim non possit esse nisi una imitatio ipsius, nec sua essentia esset per modum istum nisi unus propria ratio, sicut una sola est imago*

(1) S. Thom. de verit. ibid. ad 7.um

Patris perfecte eum imitans, scilicet Filius. Sed quia res creata imperfecte imitatur divinam essentiam, contingit esse diversas res diversimode imitantes; in quarum nulla est aliquid, quod non deducatur a similitudine divinæ essentiæ. Et ideo illud, quod est proprium unicuique rei, habet in divina essentia, quod imitetur. Et secundum hoc divina essentia est similitudo rei quantum ad proprium ipsius rei, et sic est propria ipsius ratio. Et eadem ratione est propria alterius et omnium aliorum. Est igitur communis omnium ratio, in quantum est res ipsa una, quam omnia imitantur. Sed est propria huius ratio vel illius, secundum quod res eam diversimode imitantur. Et sic propriam cognitionem divina essentia facit de unaquaque re, in quantum est propria ratio uniuscuiusque (1).

Obicies 3.º «Quantum distat essentia creaturæ ab essentia divina, tantum distat essentia divina ab essentia creaturæ. Sed per essentiam creaturæ non potest cognosci essentia divina. Ergo nec per essentiam divinam potest cognosci essentia creaturæ» (2).

Respondео, *dist.* Major. Ita tamen ut ratio distantie diversissima sit ex parte Dei et creaturæ, *conc.*; ita ut sit eadem, *nego.* Nam essentia creaturæ comparatur ad essentiam Dei, ut actus imperfectus ad perfectum. Et ideo essentia creaturæ non sufficienter ducit in cognitionem essentiæ divinæ, sed e converso (3).

Objic. 4.º «Propria cognitio de re aliqua haberi non potest nisi per speciem, quæ nihil majus vel minus concipiat, quam in re sit. Sicut enim viridis color imperfecte cognosceretur per speciem deficientem ab ipso, scilicet nigri, ita imperfecte cognosceretur per speciem superexcedentem, scilicet albi, in quo perfectissime natura coloris invenitur... Sed quantum essentia divina superat creaturam, tantum creatura deficit a Deo. Cum ergo divina essentia nullo modo proprie et complete possit cognosci mediante creatura, nec creatura poterit cognosci proprie mediante essentia divinæ» (4).

(1) S. Thom. *de verit.*, quest. 2, art. 4, ad 2.um Cfr. 1.º dist. 35, art. 3, ad 3.um

(2) Apud S. Thom. 1 p., quest. 14, art. 6, arg. 2.º

(3) S. Thom. 1., quest. 14, art. 6, ad 2.um

(4) Apud S. Thom. *de verit.*, quest. 2, art. 4, arg. 4.º

Respondео, *dist.* Majorem: propria cognitio de re haberi nequit, nisi per speciem, quæ nihil amplius contineat, quam res intelligenda, per modum potentiæ vel actus imperfecti, *conc.*; per modum actus perfecti, *nego.* Quod species excedat rem ipsam cognoscendam, bifariam contingere potest, primo per modum actus imperfecti et potentiæ determinabilis et actuabilis: quo modo species generalis v. g. excedit, et continet amplius, quam ratio specifica, nempe secundum extensionem et prædicabilitatem, quia intellectio inde procedens exhibebit rationem prædicabilem de multis speciebus sub genere illo contentis. Nec species illa varias naturas específicas sub genere contentas repræsentare poterit, nisi aliquid aliud superaddatur. Et species hoc modo excedens rem ipsam cognoscendam, nequit illam proprie ac distincte repræsentare, quia re vera deficiens est, utpote quæ dum amplius continet secundum extensionem, minus continet secundum comprehensionem et actum perfectum. Alio modo species excedere potest rem cognoscendam, nempe instar actus perfecti vel causæ universalis, quatenus actu continet efficacitatem non solum ad rem illam repræsentandam, sed etiam ad alias; sicut species hominis excedit animal. Et excessus hujusmodi non impedit repræsentationem propriam et distinctam rei. Unde exemplum allatum nihil valet (1).

Objic. 5.º «Sicut Deus est causa rerum, eo quod eis esse influit, ita ignis est causa calidorum, ex hoc quod eis calorem influit. Sed si ignis se ipsum cognosceret, cognoscendo calorem suum, non cognosceret alia, nisi in quantum sunt calida. Ergo Deus cognoscendo essentiam suam, non cognoscit alia nisi in quantum sunt entia», ac proinde in universali duntaxat et confuse (2).

Respondео, *nego* paritatem. Quia ignis non est causa calidorum, nisi in quantum sunt calida, Deus vero sic causat in rebus esse, ut causet etiam quidquid in illis est (3).

(1) Cfr. S. Thom. *de verit.*, quest. 2, art. 4, ad 4.um

(2) Apud S. Thom. *de verit.*, quest. 2, art. 4, arg. 3.º

(3) Cfr. S. Thom. *ibid.*; et 1 p., quest. 14, art. 6 in corp.; et *de verit.* quest. 2, art. 4 corp.